Minister Rodziny,
Pracy i Polityki Społecznej

BM-II.059.1.557.2026
Warszawa, /elektroniczny znacznik czasu/

Pan
Włodzimierz Czarzasty
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

w odpowiedzi na interpelację nr 19928 Pana Posła Grzegorza Płaczka, w sprawie zasad przyznawania rent rodzinnych oraz rent rodzinnych w drodze wyjątku dzieciom po zmarłym rodzicu niespełniającym wymaganych warunków ubezpieczeniowych, proszę przyjąć poniższe wyjaśnienia.

Renta rodzinna jest świadczeniem z ubezpieczenia społecznego mającym na celu zapewnienie środków pieniężnych po śmierci ubezpieczonego tym spośród członków jego rodziny, którzy wraz z jego śmiercią utracili żywiciela. Zasady nabywania prawa do renty rodzinnej oraz ustalania jej wysokości zostały ściśle określone przepisami ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2025 r. poz. 1749, z późn. zm., dalej: ustawa emerytalna). Zgodnie z art. 65 ust. 1 ustawy emerytalnej renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy lub spełniała warunki wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń.

Renta rodzinna stanowi odrębne świadczenie z systemu ubezpieczeń społecznych, wtórne w stosunku do prawa do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, które przysługiwało lub przysługiwałoby zmarłemu. Jest ona wypłacana w przypadku wystąpienia ryzyka ubezpieczeniowego, jakim jest śmierć żywiciela rodziny, której konsekwencją jest utrata bądź pomniejszenie środków utrzymania. Z kolei wysokość świadczenia jest efektem wypracowania stażu ubezpieczeniowego przez nieżyjącego członka rodziny i konsekwencją opłacania przez niego składek na ubezpieczenia społeczne. Podstawową funkcją renty rodzinnej jest zatem czasowe zapewnienie środków egzystencji rodzinie zmarłego, którą utrzymywał – przede wszystkim jego dzieciom.

Prawo do renty rodzinnej zależy od tego, czy zmarły miał prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy albo spełniał warunki do otrzymania jednego z tych świadczeń. Oznacza to, że jeśli zmarły nie miał prawa do emerytury lub renty i nie spełniał warunków do ich uzyskania, renta rodzinna nie może zostać przyznana. Dotyczy to na przykład sytuacji, gdy zmarły nie miał wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego.

Prezes ZUS może przyznać świadczenie w drodze wyjątku osobie, która:
- jest lub była osobą ubezpieczoną, lub jest członkiem rodziny pozostałym po ubezpieczonym,
- nie spełnia warunków ustawowych do uzyskania świadczeń wskutek szczególnych okoliczności,
- nie może podjąć pracy lub innej działalności objętej ubezpieczeniem społecznym ze względu na całkowitą niezdolność do pracy lub wiek,
- nie ma niezbędnych środków utrzymania[1].

[1] art. 83 ust. 1 ustawy emerytalnej

tel. 222-500-108
info@mrpips.gov.pl
https://www.gov.pl/web/rodzina
ul. Nowogrodzka 1/3/5
00-513 Warszawa

Brak spełnienia któregokolwiek z tych warunków wyklucza możliwość przyznania świadczenia w drodze wyjątku.

Przy przyznawaniu świadczeń w drodze wyjątku kluczowe są powody, przez które ubezpieczony nie spełnił warunków wymaganych do uzyskania świadczenia w trybie zwykłym. Dlatego niezbędne jest zbadanie, czy stało się tak przez szczególne okoliczności w postaci trudnych do przezwyciężenia przeszkód, zdarzeń lub trwałych stanów, na które osoba ubezpieczona nie miała wpływu.

Przy rozpatrywaniu uprawnień do renty rodzinnej w drodze wyjątku ocenie podlega również sytuacja materialna. Co istotne nie stanowi ona jedynego kryterium przesądzającego o przyznaniu świadczenia w drodze wyjątku. Renta w drodze wyjątku nie jest bowiem świadczeniem socjalnym, a jej przyznanie nie zależy wyłącznie od potrzeb osoby, która ubiega się o to świadczenie.

Przedstawiając powyższe, w oparciu o dane, którymi dysponuje Zakład Ubezpieczeń Społecznych, przekazuję następujące informacje w zakresie pytań, postawionych przez Pana Posła Grzegorza Płaczka.

Ad 1.

Tabela 1 zawiera dane Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, dotyczące liczby[1/] zarejestrowanych wniosków o przyznanie renty rodzinnej oraz wydanych decyzji odmownych w sprawach dotyczących przyznania renty rodzinnej w latach 2020-2025 oraz w okresie I-VIII 2026 r.

Okres	**Liczba zarejestrowanych wniosków o przyznanie renty rodzinnej**	**Liczba wydanych decyzji odmownych w sprawach dotyczących przyznania renty rodzinnej**
I - XII 2020	102 589	7 166
I - XII 2021	122 352	8 601
I - XII 2022	104 189	8 054
I - XII 2023	92 505	8 193
I - XII 2024	119 862	8 398
I - XII 2025	472 213	18 697
I - VIII 2026	93 616	5 888

[1/] Bez wniosków i decyzji w sprawie świadczeń realizowanych na mocy umów międzynarodowych.

Ad 2., 3. i 6.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie gromadzi danych w zakresie wskazanym w pytaniach 2, 3 i 6 interpelacji.

Ad 4.

Tabela 2 zawiera dane operacyjne Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, dotyczące liczby:
— wniosków o przyznanie renty rodzinnej w drodze wyjątku,
— decyzji przyznających rentę rodzinną w drodze wyjątku oraz
— decyzji odmawiających renty rodzinnej w drodze wyjątku.

Rok	**Liczba wniosków o rentę rodzinną w drodze wyjątku**	**Liczba decyzji przyznających rentę rodzinną w drodze wyjątku**	**Liczba decyzji odmawiających renty rodzinnej w drodze wyjątku**
2020	1446	395	838
2021	1711	327	1138
2022	1831	322	1403
2023	1792	342	1377
2024	1642	298	1237
2025	1462	239	1109
I-IX.2026	1083	188	841

Ad 5.

Informuję, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych wskazał, iż najczęstszą przyczyną odmowy renty rodzinnej w drodze wyjątku było niespełnienie przesłanki szczególnych okoliczności oraz posiadanie niezbędnych środków utrzymania.

Ad 7.-9.

Renta rodzinna jest świadczeniem z ubezpieczeń społecznych. Oznacza to, że świadczenia z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przysługują osobom objętym ubezpieczeniem społecznym, które partycypowały w zasilaniu funduszu środkami, z których są wypłacane świadczenia. Ważnym w tym zakresie jest posiadanie odpowiedniego stażu ubezpieczeniowego.

Kierownictwo Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (MRPiPS) analizowało określone w art. 58 ustawy emerytalnej warunki posiadania minimalnych okresów składkowych i nieskładkowych. Dotyczyło to w szczególności osób, których niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 30 lat. W tym przypadku wymagany staż ubezpieczeniowy wynosi 5 lat, które muszą przypadać w trakcie ostatniego dziesięciolecia[2] przed zgłoszeniem wniosku o rentę lub przed dniem powstania niezdolności do pracy. W wyniku tych analiz

[2] Zgodnie z art. 58 ust. 2 ustawy emerytalnej do dziesięcioletniego okresu nie wlicza się okresów pobierania renty z tytułu niezdolności do pracy, renty szkoleniowej, renty rodzinnej oraz okresów pobierania świadczenia pielęgnacyjnego lub specjalnego zasiłku opiekuńczego określonych w przepisach o świadczeniach rodzinnych lub zasiłku dla opiekuna określonego w przepisach o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów, za które nie było obowiązku opłacania składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe

w 2011 r. został w art. 58 ustawy emerytalnej dodany ust. 4, dzięki któremu osoba, która stała się niezdolna do pracy po ukończeniu 30 lat, nie musi posiadać 5 lat okresów składkowych i nieskładkowych w ostatnim dziesięcioleciu przed zgłoszeniem wniosku lub powstaniem niezdolności do pracy, jeśli jest całkowicie niezdolna do pracy oraz udowodniła 25 lat składkowych – kobieta, 30 lat składkowych – mężczyzna[3]. Rozwiązanie to zostało przyjęte przez Sejm RP, gdyż mieściło się w ramach systemu ubezpieczeń społecznych i było kompromisem między interesem ogółu ubezpieczonych a jednostkowymi przypadkami osób, których związek ze wspólnotą ubezpieczeniową był udokumentowany odpowiednio długim stażem ubezpieczeniowym.

Jednocześnie jak przedstawiłem na wstępie udzielanej odpowiedzi, w przypadkach wyjątkowych Prezes ZUS może przyznać świadczenie w drodze wyjątku. Ze względu na wymogi określone przepisami prawa, nie zawsze zaistnieje jednak możliwości przyznania świadczenia w drodze wyjątku.

Brak możliwości uzyskania wsparcia z ubezpieczeń społecznych nie oznacza jednak braku możliwości otrzymania innego rodzaju pomocy. Należy bowiem podkreślić, że osoby znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej i dochodowej mogą korzystać ze wsparcia w ramach systemu pomocy społecznej. W myśl art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2026 r. poz. 639) pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, służącą wspieraniu osób i rodzin w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

W systemie pomocy społecznej występują różnorodne świadczenia, o charakterze pieniężnym (zasiłki) i niepieniężnym (np. usługi opiekuńcze, pobyt i usługi w ośrodkach wsparcia). Świadczeń z systemu pomocy społecznej udziela się co do zasady na wniosek osoby zainteresowanej. Sytuacja każdej osoby lub rodziny wymagającej wsparcia rozpatrywana jest indywidualnie, a pomoc powinna być dostosowywana do zdiagnozowanych potrzeb wynikających z trudnej sytuacji, w jakiej dana osoba lub rodzina się znajduje. W każdym przypadku, o tym czy dana osoba (rodzina) kwalifikuje się do otrzymania świadczeń z pomocy społecznej (oraz ich zakresu i formy) decyduje dyrektor (kierownik) ośrodka pomocy społecznej na podstawie informacji zebranych podczas wywiadu środowiskowego przeprowadzanego przez pracownika socjalnego.

Ad. 10
Rodziny z dziećmi na utrzymaniu, w tym te z rodzicem samodzielnie wychowującym dzieci, w przypadku śmierci drugiego rodzica, po spełnieniu odpowiednich warunków dla poszczególnych świadczeń mają prawo do: świadczenia wychowawczego, świadczenia dobry start, świadczeń z programu „Aktywny rodzic", świadczeń rodzinnych. W kontekście świadczeń rodzinnych należy wskazać, iż szczególnym świadczeniem dedykowanym dla rodzin z dziećmi o najniższych dochodach, które pozostają na utrzymaniu tylko jednego rodzica jest dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu samotnego wychowywania dziecka.

Osobom uprawnionym do zasiłku rodzinnego dodatek ten przysługuje w wysokości 193 zł miesięcznie na dziecko, nie więcej jednak niż 386 zł na wszystkie dzieci. W przypadku dziecka legitymującego się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności kwotę dodatku zwiększa się o 80 zł na dziecko, nie więcej jednak niż o 160 zł na wszystkie dzieci.

[3] art. 58 ust. 4 ustawy emerytalnej

Dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka przysługuje samotnie wychowującym dziecko matce lub ojcu, opiekunowi faktycznemu dziecka albo opiekunowi prawnemu dziecka, jeżeli nie zostało zasądzone świadczenie alimentacyjne na rzecz dziecka od drugiego z rodziców dziecka, ponieważ:

— drugi z rodziców dziecka nie żyje,
— ojciec dziecka jest nieznany,
— powództwo o ustalenie świadczenia alimentacyjnego od drugiego z rodziców zostało oddalone.

Dodatek przysługuje również pełnoletniej osobie do ukończenia 24. roku życia, uczącej się w szkole lub w szkole wyższej, jeżeli oboje rodzice osoby uczącej się nie żyją.

Ad. 11

Informuję, że kierownictwo MRPiPS planuje doprecyzowanie zasad przyznawania emerytury i renty rodzinnej w drodze wyjątku. Propozycja zostanie zawarta w projekcie ustawy o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw, który na wniosek Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej został przyjęty przez Zespół do spraw Programowania Prac Rządu. Projekt został 28 sierpnia 2026 r. zamieszczony w Wykazie prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów pod numerem UD462.

Zmiana zakłada doprecyzowanie przepisów w zakresie przyznawania emerytury i renty rodzinnej w drodze wyjątku, tak aby przyznawanie takich świadczeń osobom objętym nowym systemem było nie tylko dopuszczalne, ale też uzasadnione. Proponuje się rozszerzenie tej zasady również na osoby, które nabywałyby renty rodzinne po zmarłych, którym przyznano świadczenie w drodze wyjątku.

Planuje się, że projekt ustawy zostanie rozpatrzony przez Radę Ministrów w IV kwartale 2026 r.

Z wyrazami szacunku

z up. Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
dr hab. Sebastian Gajewski, prof. uczelni
Podsekretarz Stanu
/-kwalifikowany podpis elektroniczny-/